

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 1 sierpnia 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Konkurencja – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Artykuł 101 TFUE – Powództwa o odszkodowanie za naruszenia przepisów prawa konkurencji Unii – Decyzja Komisji Europejskiej stwierdzająca naruszenie – Postępowanie ugodowe – Produkty, których dotyczy naruszenie – Specjalne samochody ciężarowe – Śmieciarki

W sprawie C-588/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Hannover (sąd krajowy w Hanowerze, Niemcy) postanowieniem z dnia 19 października 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 10 listopada 2020 r., w postępowaniu:

Landkreis Northeim

przeciwko

Daimler AG,

przy udziale:

Iveco Magirus AG,

Traton SE, następcy prawnego MAN SE, MAN Truck & Bus oraz MAN Truck & Bus Deutschland GmbH,

Schönmackers Umweltdienste GmbH & Co. KG,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Arabadjiev (sprawozdawca), prezes izby, P.G. Xuereb i A. Kumin, sędziowie,

rzecznik generalny: L. Medina,

sekretarz: D. Dittert, kierownik działu,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 17 listopada 2021 r.,

* Język postępowania: niemiecki.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Landkreis Northeim – L. Maritzen i B. Rohlfing, Rechtsanwälte,
- w imieniu Daimler AG – U. Denzel, L. Schultze-Moderow i C. von Köckritz, Rechtsanwälte,
- w imieniu Iveco Magirus AG – A. Boos, M. Buntscheck, T. Mühlbach i H. Stichweh, Rechtsanwälte,
- w imieniu Traton SE, następcy prawnego MAN SE, MAN Truck & Bus oraz MAN Truck & Bus Deutschland GmbH – C. Jopen, S. Milde i D.J. Zimmer, Rechtsanwälte,
- w imieniu Schönackers Umweltdienste GmbH & Co. KG – A. Glöckner, Rechtsanwalt,
- w imieniu w imieniu rządu austriackiego – A. Posch, E. Samoilova i J. Schmoll, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – S. Baches Opi, M. Farley i L. Wildpanner, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 24 lutego 2022 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni decyzji Komisji Europejskiej z dnia 19 lipca 2016 r., notyfikowanej jako dokument nr C(2016) 4673 final, dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe) (Dz.U. 2017, C 108, s. 6; zwanej dalej „rozpatrywaną decyzją”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Landkreis Northeim (powiatem Northeim, Niemcy) a Daimler AG w przedmiocie szkody, jaka miała zostać wyrządzona powiatowi Northeim wskutek stwierdzonego w rozpatrywanej decyzji naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3, zwanego dalej „porozumieniem EOG”).

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie (WE) nr 1/2003

- 3 Artykuł 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101] i [102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), zatytułowany „Ciężar dowodu”, przewiduje:

„W każdym krajowym lub [unijnym] postępowaniu w sprawie stosowania art. [101] i [102 TFUE] ciężar udowodnienia naruszenia art. [101] ust. 1 lub art. [102 TFUE] spoczywa na stronie lub organie zarzucającym naruszenie. Przedsiębiorstwo lub związek przedsiębiorstw ubiegający się o wyłączenie na mocy art. [101] ust. 3 [TFUE] ma obowiązek udowodnienia, że przesłanki określone w tym przepisie są spełnione”.

- 4 Zgodnie z art. 7 tego rozporządzenia, zatytułowanym „Stwierdzenie i zaprzestanie naruszenia”:

„1. Jeżeli Komisja, działając z urzędu lub na wniosek, stwierdzi naruszenie art. [101] lub [102 TFUE], może w drodze decyzji nakazać przedsiębiorstwom lub związkom przedsiębiorstw, których sprawa dotyczy, by zaprzestały takiego naruszenia. W tym celu Komisja może użyć wobec przedsiębiorstw środków zaradczych o charakterze behawioralnym lub strukturalnym, proporcjonalnych do popełnionego naruszenia i koniecznych do jego skutecznego zakończenia. Środki strukturalne zastosować można jedynie, gdy nie istnieją równie skuteczne środki behawioralne lub gdy równie skuteczne środki behawioralne byłyby bardziej uciążliwe dla zainteresowanych przedsiębiorstw niż środki strukturalne. Jeżeli Komisja posiada uzasadniony interes, może stwierdzić, że naruszenie zostało popełnione w przeszłości.

2. Uprawnione do składania wniosków, o których mowa w ust. 1, są osoby fizyczne lub osoby prawne, które wykażą uzasadniony interes, oraz państwa członkowskie”.

- 5 Artykuł 11 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Współpraca między Komisją i organami ochrony konkurencji państw członkowskich”, przewiduje w ust. 6:

„Wszczęcie przez Komisję postępowania w celu przyjęcia decyzji na mocy rozdziału III pozbawia organy ochrony konkurencji państw członkowskich ich kompetencji w zakresie stosowania art. [101] i [102 TFUE]. Jeżeli organ ochrony konkurencji państwa członkowskiego prowadzi już postępowanie w sprawie, Komisja wszczyna postępowanie po zasięgnięciu opinii krajowego organu ochrony konkurencji”.

- 6 Artykuł 16 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jednolite stosowanie [unijnego] prawa konkurencji”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli krajowe sądy orzekają w sprawie porozumień, decyzji lub praktyk na mocy art. [101] lub [102 TFUE], które są już przedmiotem decyzji Komisji, nie mogą wydawać decyzji sprzecznych z decyzją wydaną przez Komisję. Sądy muszą również unikać wydawania decyzji pozostających w sprzeczności z decyzją rozważaną przez Komisję w trakcie postępowania, które Komisja wszczęła. W tym celu sąd krajowy może rozważyć, czy konieczne jest zawieszenie toczącego się postępowania. Obowiązek ten pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków wynikających z art. [267 TFUE]”.

- 7 Artykuł 18 rozporządzenia nr 1/2003, zatytułowany „Żądanie informacji”, stanowi w ust. 1:
„W celu wypełniania obowiązków wyznaczonych niniejszym rozporządzeniem Komisja może zwrócić się do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw o dostarczenie wszelkich koniecznych informacji, występując ze zwykłym żądaniem informacji lub w drodze decyzji”.
- 8 Artykuł 23 tego rozporządzenia, zatytułowany „Grzywny”, stanowi w ust. 2 i 3:
„2. Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniedbania:
a) naruszają art. [101] lub [102 TFUE]; lub
b) działają wbrew decyzji, wydanej na mocy art. 8, nakładającej środki tymczasowe; lub
c) nie wykonują zobowiązań uznanych za wiążące w decyzji wydanej na mocy art. 9.
Dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.
Jeżeli naruszenie ze strony związku przedsiębiorstw ma związek z działalnością jego członków, grzywna nie przekroczy 10% sumy całkowitego obrotu każdego z członków prowadzącego działalność na rynku, na który miało wpływ naruszenie dokonane przez związek.
3. Przy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia”.

Wytyczne z 2006 r.

- 9 Punkt 6 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2; zwanych dalej „wytycznymi z 2006 r.”) stanowi:
„Połączenie wartości sprzedaży mających związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi formułę odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw. Odwołanie się do powyższych wskaźników wskazuje rząd wielkości danej grzywny i nie powinno być uważane za podstawę automatycznej i arytmetycznej metody ustalania”.
- 10 Zgodnie z pkt 13 tych wytycznych:
„W celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży dóbr lub usług zrealizowanych przez przedsiębiorstwo, mających bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem, w danym sektorze geograficznym na terytorium [Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)]. Zazwyczaj Komisja uwzględni wartość sprzedaży przedsiębiorstwa za ostatni pełny rok jego udziału w naruszeniu przepisów (zwaną dalej »wartością sprzedaży«)”.

11 Punkt 37 wspomnianych wytycznych stanowi:

„Mimo iż niniejsze wytyczne przedstawiają ogólną metodologię w zakresie ustalania grzywien, szczególne okoliczności danego przypadku lub konieczność osiągnięcia efektu odstraszającego w pewnym przypadku mogą uzasadnić odstąpienie Komisji od wspomnianej metodologii lub pułapów ustalonych w pkt 21”.

Komunikat w sprawie postępowań ugodowych

12 Punkt 2 komunikatu Komisji w sprawie prowadzenia postępowań ugodowych w związku z przyjęciem decyzji na mocy art. 7 i 23 rozporządzenia nr 1/2003 w sprawach kartelowych (Dz.U. 2008, C 167, s. 1) stanowi:

„Jeżeli strony postępowania gotowe są przyznać się do udziału w kartelu naruszającym art. [101 TFUE] oraz do odpowiedzialności za jego funkcjonowanie, mogą się także przyczynić do przyspieszenia postępowania prowadzącego do przyjęcia odpowiedniej decyzji na mocy art. 7 i 23 [rozporządzenia nr 1/2003] w sposób określony w niniejszym [komunikacie] i z zastosowaniem zabezpieczeń w nim przewidzianych. W takich przypadkach Komisja, jako organ prowadzący dochodzenie i strażnik Traktatu upoważniony do przyjęcia decyzji egzekucyjnych podlegających kontroli sądowej ze strony [unijnych] trybunałów, podtrzymuje wprawdzie zarzut naruszenia prawa [Unii], które podlega odpowiedniej karze, może jednak nagrodzić współpracę opisaną w niniejszym [komunikacie]”.

Prawo niemieckie

13 Paragraf 33 ust. 4 Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (ustawy o przeciwdziałaniu ograniczeniom konkurencji) z dnia 26 czerwca 2013 r. (BGBl. 2013 I, s. 1750), w brzmieniu mającym zastosowanie do postępowania głównego, stanowi:

„W przypadku dochodzenia odszkodowania wskutek naruszenia któregoś z przepisów niniejszej ustawy lub art. [101] lub [102 TFUE] sąd jest związany stwierdzeniem naruszenia w zakresie, w jakim w ostatecznej decyzji dokonały go organ antymonopolowy [(Kartellbehörde)], [Komisja Europejska] lub organ ochrony konkurencji [(Wettbewerbsbehörde)], lub działający w takim charakterze sąd w innym państwie członkowskim [Unii]. To samo dotyczy odpowiednich ustaleń zawartych w prawomocnych orzeczeniach sądowych, które wydano wskutek zaskarżenia decyzji, o których mowa w zdaniu pierwszym [...]”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 W latach 2006 i 2007 powiat Northeim nabył od Daimlera w drodze przetargu dwie śmieciarki.
- 15 W dniu 19 lipca 2016 r. w ramach postępowania ugodowego Komisja Europejska wydała rozpatrywaną decyzję.
- 16 W decyzji tej Komisja stwierdziła istnienie kartelu, w którym uczestniczył szereg międzynarodowych producentów samochodów ciężarowych, w tym Daimler, MAN SE i Iveco Magirus AG, w zakresie z jednej strony ustalania cen i podwyżek cen brutto samochodów ciężarowych o masie od 6 do 16 ton („średnich samochodów ciężarowych”) lub o masie

- przekraczającej 16 ton („dużych samochodów ciężarowych”) w EOG, a z drugiej strony w odniesieniu do harmonogramu i przenoszenia kosztów wprowadzania technologii w dziedzinie emisji, wymaganych normami Euro 3–6, a w konsekwencji naruszenie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG. Komisja uznała, że naruszenie to trwało od dnia 17 stycznia 1997 r. do dnia 18 stycznia 2011 r.
- 17 W następstwie wydania tej decyzji powiat Northeim wniósł do sądu odsyłającego – Landgericht Hannover (sądu krajowego w Hanowerze, Niemcy) – powództwo o odszkodowanie przeciwko Daimlerowi, zmierzające do naprawienia szkody, jaką powiat ten miał ponieść w wyniku antykonkurencyjnych praktyk, jakich dopuścił się Daimler.
 - 18 Powiat Northeim uważa, że samochody ciężarowe, które nabył od Daimlera, należą do produktów, których dotyczy naruszenie stwierdzone w rozpatrywanej decyzji. Powołuje się on w tym względzie na brzmienie tej decyzji, które nie wyklucza wyraźnie specjalnych samochodów ciężarowych z tych produktów.
 - 19 Ze swej strony Daimler podnosi przed sądem odsyłającym, że śmieciarki, będące specjalnymi samochodami ciężarowymi, nie są objęte rozpatrywaną decyzją. W tym względzie Daimler wyjaśnił, że w dniu 30 czerwca 2015 r. w ramach postępowania zakończonego wydaniem tej decyzji Komisja skierowała do niego żądanie informacji, w którym wskazano, że dla celów zadanych pytań pojęcie „samochodów ciężarowych” nie obejmuje używanych samochodów ciężarowych, specjalnych samochodów ciężarowych (na przykład wojskowych lub pożarniczych samochodów ciężarowych), odprzedawanych nadwozi (add-ons), usług posprzedażowych lub innych usług i gwarancji.
 - 20 W tym kontekście oraz z uwagi na wymogi art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003, zgodnie z którymi jeżeli sądy krajowe orzekają w sprawie porozumień, decyzji lub praktyk na mocy art. 101 lub art. 102 TFUE, które są już przedmiotem decyzji Komisji, nie mogą one wydawać decyzji sprzecznych z tą decyzją, sąd odsyłający ma wątpliwości co do produktów, których dotyczy rozpatrywany kartel, o którym mowa w rozpatrywanej decyzji. W szczególności sąd ten zastanawia się, czy w świetle niejednolitego orzecznictwa krajowego dotyczącego zakresu pojęcia „samochodów ciężarowych” użytego w tej decyzji śmieciarki są, czy nie są wyłączone z produktów objętych tym kartelem.
 - 21 W tym względzie sąd odsyłający przypomina przede wszystkim, że w motywie 5 decyzji Komisja stwierdziła, po pierwsze, że „naruszenie dotyczy samochodów ciężarowych o masie od 6 do 16 ton („średnie samochody ciężarowe”) lub o masie przekraczającej 16 ton („duże samochody ciężarowe”), będących zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi”, po drugie, że samochody ciężarowe używane do celów wojskowych nie należą do produktów, których dotyczy kartel będący przedmiotem postępowania głównego, i po trzecie, że sprawa, w związku z którą wydano przedmiotową decyzję, „nie dotyczy usług posprzedażowych, innych usług i gwarancji na samochody ciężarowe, sprzedaży używanych samochodów ciężarowych bądź innych towarów lub usług”.
 - 22 W tych okolicznościach sąd odsyłający uważa, że sformułowanie użyte przez Komisję w celu opisanie produktów, których dotyczy kartel będący przedmiotem postępowania głównego, może być rozumiane w ten sposób, że co do zasady obejmuje ono jedynie „zwykłe” samochody ciężarowe, z wyjątkiem samochodów ciężarowych używanych do celów wojskowych, oraz że

wobec braku wyraźnej wzmianki specjalne samochody ciężarowe, w tym śmieciarki, nie powinny być objęte pojęciem „samochodów ciężarowych” użytym przez Komisję w rozpatrywanej decyzji, jako że objęte są pojęciem „innych towarów”.

- 23 Jednakże zdaniem tego sądu to samo sformułowanie można również rozumieć w ten sposób, że pojęcie „samochodów ciężarowych” obejmuje wszystkie rodzaje samochodów ciężarowych, w tym wszystkie rodzaje specjalnych samochodów ciężarowych, z wyjątkiem samochodów ciężarowych używanych do celów wojskowych.
- 24 Następnie sąd ten zastanawia się, jaki jest wpływ żądania informacji wystosowanego przez Komisję w dniu 30 czerwca 2015 r., o którym mowa w pkt 19 niniejszego wyroku, na określenie produktów objętych kartelem, o którym mowa w postępowaniu głównym. W szczególności sąd ten zastanawia się nad tym, czy fakt, że Komisja wskazała w tym żądaniu, iż dla celów zadanych pytań pojęcie „samochodów ciężarowych” nie obejmuje ani używanych samochodów ciężarowych, ani specjalnych samochodów ciężarowych, „w szczególności wojskowych lub pożarniczych samochodów ciężarowych”, oznacza, że te ostatnie pojazdy są wymienione jedynie przykładowo, a nie w sposób wyczerpujący.
- 25 Wreszcie sąd odsyłający przypomina, że rozpatrywana decyzja została wydana w ramach postępowania ugodowego wszczętego przez Komisję w następstwie wniosków złożonych do tej instytucji przez strony uczestniczące w postępowaniu wszczętym na podstawie art. 11 ust. 6 rozporządzenia nr 1/2003. W tym kontekście sąd ten zastanawia się, jakie znaczenie ma to, że zakres antykonkurencyjnego zachowania jest określony w ramach postępowania ugodowego.
- 26 W tych okolicznościach Landgericht Hannover (sąd krajowy w Hanowerze) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy [rozpatrywaną] decyzję należy interpretować w ten sposób, że zawarte w niej ustalenia dotyczą również pojazdów specjalnych, w szczególności śmieciarek?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

- 27 W pierwszej kolejności, wychodząc z założenia, że wyrok z dnia 9 marca 1994 r., TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90) stosuje się analogicznie do sprawy w postępowaniu głównym, powiat Northeim podnosi, iż wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny ze względu na to, że Daimler nie wniósł do Sądu skargi o stwierdzenie nieważności, a zatem spółka ta nie może już kwestionować zgodności tej decyzji z prawem.
- 28 W tym względzie wystarczy wskazać, że z postanowienia odsyłającego w żaden sposób nie wynika, by Daimler, jako strona pozwana w postępowaniu głównym w ramach powództwa o odszkodowanie wniesionego przez powiat Northeim w następstwie wydania rozpatrywanej decyzji, kwestionował ważność tej decyzji przed sądem odsyłającym. Przeciwnie, z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika jasno, że do sądu odsyłającego zwrócono się o dokonanie wykładni wspomnianej decyzji, a nie o orzeczenie w przedmiocie jej ważności.

- 29 W drugiej kolejności – Schönackers Umweltdienste GmbH & Co. KG, strona będąca interwenientem w postępowaniu głównym popierająca powiat Northeim, podnosi, że z postanowienia odsyłającego nie wynika wyraźnie, na ile odpowiedź na zadane pytanie miałyby być konieczna dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym.
- 30 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między nim a sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, po to, aby tenże sąd krajowy był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. W konsekwencji jeżeli zadane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia [wyrok z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów), C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 25).
- 31 Wynika z tego, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania, iż posiadają znaczenie dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd krajowy jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na zadane mu pytania [wyrok z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów), C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 26).
- 32 W szczególności, jak wynika z samego brzmienia art. 267 TFUE, orzeczenie w trybie prejudycjalnym musi być „niezbędne”, aby umożliwić sądowi odsyłającemu „wydanie wyroku” w zawisłej przed nim sprawie. Warunkiem zatem zastosowania procedury prejudycjalnej jest w szczególności rzeczywiste istnienie przed sądem krajowym sporu, w którym sąd ten ma wydać orzeczenie pozwalające na uwzględnienie orzeczenia prejudycjalnego [wyrok z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów), C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 27).
- 33 W niniejszej sprawie przed sądem odsyłającym zawisło powództwo o odszkodowanie wniesione w następstwie wydania rozpatrywanej decyzji, w której Komisja stwierdziła istnienie kartelu, w którym brał udział szereg międzynarodowych producentów samochodów ciężarowych, w tym Daimler, dotyczącego z jednej strony średnich lub dużych samochodów ciężarowych, będących zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi, a z drugiej strony harmonogramu i przenoszenia kosztów związanych z wprowadzeniem technologii w zakresie emisji narzuconych przez normy Euro 3–6. Otóż we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd odsyłający wyjaśnia, że powódka w postępowaniu głównym, która nabyła od Daimlera dwie śmieciarki, uważa, że pojazdy te należą do produktów objętych tym kartelem. Daimler podnosi natomiast przed tym sądem, że rzeczony samochody ciężarowe, jako że są specjalnymi samochodami ciężarowymi, nie są objęte zakresem przedmiotowym rozpatrywanej decyzji.
- 34 Z postanowienia odsyłającego wynika zatem jasno, że sąd odsyłający zastanawia się nad zakresem rozpatrywanej decyzji, a w szczególności nad kwestią, czy w niniejszym przypadku wspomniane śmieciarki należą do produktów objętych kartelem stwierdzonym przez Komisję w tej decyzji.

- 35 W tych okolicznościach żądana wykładnia zakresu wspomnianej decyzji wydaje się konieczna, aby umożliwić sądowi odsyłającemu ustalenie, czy w niniejszym przypadku powództwo o odszkodowanie jest zasadne.
- 36 W świetle wszystkich tych okoliczności należy stwierdzić, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty

- 37 Swoim pytaniem prejudycjalnym sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy rozpatrywaną decyzję należy interpretować w ten sposób, że specjalne samochody ciężarowe, w szczególności śmieciarki, należą do produktów, których dotyczył kartel stwierdzony w tej decyzji.
- 38 W tym względzie należy od razu zaznaczyć, że produkty, których dotyczy naruszenie art. 101 TFUE stwierdzone w decyzji Komisji, są określane na podstawie porozumień i działań podjętych w ramach kartelu. To bowiem członkowie kartelu dobrowolnie skupiają swe antykonkurencyjne działania na produktach objętych tym kartelem.
- 39 Wynika z tego, że w celu ustalenia, czy specjalne samochody ciężarowe, w szczególności śmieciarki, należą do produktów, których dotyczył kartel stwierdzony w danej decyzji, należy odwołać się w pierwszej kolejności do sentencji i uzasadnienia tej decyzji, wobec czego definicje pojęć „samochodu ciężarowego” i „pojazdu specjalnego przeznaczenia” zawarte w różnych aktach prawa wtórnego Unii, do których odnoszą się uczestnicy niniejszego postępowania, są pozbawione znaczenia.
- 40 W tym względzie należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 1 rozpatrywanej decyzji kartel będący przedmiotem postępowania głównego dotyczył z jednej strony ustalania cen i podwyżek cen brutto w EOG w odniesieniu do średnich i dużych samochodów ciężarowych, a z drugiej strony harmonogramu i przenoszenia kosztów związanych z wprowadzeniem technologii w dziedzinie emisji wymaganych normami Euro 3–6.
- 41 Jeśli chodzi o produkty objęte kartelem, o którym mowa w postępowaniu głównym, Komisja w motywie 5 omawianej decyzji, w podsekcji zatytułowanej „Produkt”, wyraźnie określiła produkty, co do których członkowie kartelu w postępowaniu głównym dokonali uzgodnień o charakterze zmywy.
- 42 Jak wynika ze zdania pierwszego tego motywu, produktami, których dotyczy naruszenie w postępowaniu głównym, są samochody ciężarowe o masie od 6 do 16 ton („średnie samochody ciężarowe”) lub o masie przekraczającej 16 ton („duże samochody ciężarowe”), będące zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi. W przypisie 5 do tego motywu Komisja wyraźnie wykluczyła z omawianych produktów jedynie wojskowe samochody ciężarowe.
- 43 W zdaniu drugim tego samego motywu uściślono, że sprawa, która doprowadziła do wydania decyzji, nie dotyczy usług posprzedażowych ani innych usług i gwarancji na samochody ciężarowe ani też sprzedaży używanych samochodów ciężarowych lub innych towarów lub usług.

- 44 W tym kontekście, ponieważ rozróżnienie według kategorii samochodów ciężarowych dokonane w motywie 5 omawianej decyzji jest dokonywane wyłącznie na podstawie masy samochodów ciężarowych, należy uznać, jak zauważyła rzecznik generalna w pkt 74 opinii, że kryterium ustanowionym w tej decyzji dla ustalenia, czy samochód ciężarowy jest objęty jej zakresem, jest jego masa.
- 45 Z powyższego wynika, że rozpatrywana decyzja dotyczy sprzedaży wszystkich średnich i dużych samochodów ciężarowych, będących zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi.
- 46 Ponadto decyzja ta nie zawiera niczego, co pozwalałoby stwierdzić, że specjalne samochody ciężarowe nie należą do produktów, których dotyczy naruszenie będące przedmiotem postępowania głównego.
- 47 Natomiast, jak wynika w szczególności z motywów 46, 48 i 56 rozpatrywanej decyzji, wchodzących w skład podsekcji zatytułowanej „Charakter i zakres naruszenia”, naruszenie rozpatrywane w postępowaniu głównym dotyczyło każdego wyposażenia i wszystkich modeli specjalnych i podstawowych, podobnie jak wszystkich opcji montowanych w fabryce, oferowanych przez różnych producentów uczestniczących w kartelu, o którym mowa w postępowaniu głównym.
- 48 W szczególności przede wszystkim z motywu 46 tej decyzji wynika, że Komisja ustaliła, iż zainteresowane przedsiębiorstwa wymieniały się cennikami brutto, a także elektronicznymi konfiguratorami samochodów ciężarowych zawierającymi wszystkie możliwe modele i opcje, co ułatwiało obliczanie cen brutto dla wszystkich konfiguracji samochodów ciężarowych. Zgodnie z motywem 28 tej decyzji owe cenniki zawierały ceny wszystkich modeli średnich i dużych samochodów ciężarowych, a także wszystkich opcji montowanych w fabryce (w odniesieniu do specjalnego wyposażenia) oferowanych przez różnych producentów.
- 49 Następnie z motywu 48 rozpatrywanej decyzji wynika, że elektroniczne konfiguratorzy wymieniane między zainteresowanymi przedsiębiorstwami umożliwiały ustalenie, które opcje są kompatybilne z którymi samochodami ciężarowymi i które opcje mogą stanowić część wyposażenia standardowego lub dodatkowego.
- 50 Wreszcie z motywu 56 tej decyzji wynika, że informacje wymieniane między zainteresowanymi przedsiębiorstwami obejmowały informacje na temat przewidywanych podwyżek cen brutto albo bazowych modeli samochodów ciężarowych, albo dostępnych samochodów ciężarowych i opcji konfiguracji.
- 51 W tych okolicznościach należy uznać, że specjalne samochody ciężarowe, w tym śmieciarki, należą do towarów, których dotyczy naruszenie stwierdzone w omawianej decyzji.
- 52 Stwierdzenia tego nie podważają argumenty podniesione w szczególności przez spółki Daimler, Traton SE i Iveco Magirus, zgodnie z którymi skierowane do nich w ramach postępowania ugodowego żądania informacji powinny być siłą rzeczy istotne dla ustalenia, czy specjalne samochody ciężarowe stanowiły część produktów objętych kartelem, o którym mowa w postępowaniu głównym. We wspomnianym w pkt 19 niniejszego wyroku żądaniu informacji z dnia 30 czerwca 2015 r., którego celem było uzyskanie informacji na temat obrotów osiągniętych przez zainteresowane przedsiębiorstwa dzięki produktom bezpośrednio lub pośrednio związanym ze stwierdzonym naruszeniem w celu ustalenia kwoty grzywny, Komisja wyraźnie wskazała, że specjalne samochody ciężarowe, takie jak wojskowe i pożarnicze, nie wchodziły w zakres pojęcia

„samochodów ciężarowych”, w odniesieniu do którego należało przedstawić dane dotyczące osiągniętych obrotów. W tym kontekście nielogiczne byłoby nieuwzględnienie przy obliczaniu grzywny obrotów dotyczących sprzedaży specjalnych samochodów ciężarowych, lecz włączenie tych samochodów ciężarowych do pojęcia „samochodów ciężarowych” w rozumieniu motywu 5 zaskarżonej decyzji.

- 53 W tym względzie należy zaznaczyć w pierwszej kolejności, że – jak wynika z pkt 2 komunikatu Komisji, wspomnianego w pkt 12 niniejszego wyroku – o ile w ramach postępowania ugodowego Komisja może nagrodzić współpracę zainteresowanych przedsiębiorstw, o tyle nie negocjuje ona ani kwestii istnienia naruszenia reguł Unii w dziedzinie konkurencji, ani sankcji, jaką należy zastosować w tym zakresie. W związku z tym okoliczność, że rozpatrywana decyzja została wydana w ramach takiego postępowania, nie ma wpływu na określenie zakresu antykonkurencyjnego zachowania.
- 54 W drugiej kolejności – z art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 wynika, że aby wypełnić obowiązki wyznaczone jej tym rozporządzeniem, Komisja może zwrócić się do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw o dostarczenie wszelkich koniecznych informacji, występując ze zwykłym żądaniem informacji lub w drodze decyzji.
- 55 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że żądanie informacji stanowi czynność dochodzeniową, której jedynym celem jest umożliwienie Komisji zebrania informacji i dokumentacji koniecznych dla weryfikacji rzeczywistego istnienia i zakresu określonego stanu faktycznego i prawnego (zob. podobnie wyrok z dnia 10 marca 2016 r., HeidelbergCement/Komisja, C-247/14 P, EU:C:2016:149, pkt 37).
- 56 Jak zauważyła zasadniczo rzecznik generalna w pkt 83 opinii, takie żądanie udzielenia informacji nie ma na celu zdefiniowania lub sprecyzowania produktów objętych antykonkurencyjnymi zachowaniami.
- 57 W niniejszym przypadku z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że żądanie udzielenia informacji z dnia 30 czerwca 2015 r., o którym mowa w pkt 19 niniejszego wyroku, miało na celu wyłącznie uzyskanie informacji na temat obrotów zainteresowanych przedsiębiorstw uzyskanych dzięki produktom bezpośrednio lub pośrednio związanym ze stwierdzonym naruszeniem, a to w celu ustalenia kwoty grzywny.
- 58 W trzeciej kolejności należy przypomnieć, że Komisji przysługuje szeroki zakres uznania w odniesieniu do metody obliczania grzywien w przypadku naruszenia reguł Unii w dziedzinie konkurencji. Metoda ta obejmuje różne elementy cechujące się elastycznością, umożliwiające Komisji skorzystanie z przysługującego jej uznania w sposób zgodny z przepisami art. 23 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1/2003 (wyrok z dnia 3 września 2009 r., Papierfabrik August Koehler i in./Komisja, C-322/07 P, C-327/07 P i C-338/07 P, EU:C:2009:500, pkt 112).
- 59 Chociaż art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 pozostawia Komisji szeroki zakres uznania, to jednak ogranicza on korzystanie zeń, określając obiektywne kryteria, których Komisja powinna przestrzegać. Tak więc z jednej strony kwota grzywny, jaka może zostać wymierzona, ma górną granicę określoną liczbowo i w sposób bezwzględny, tak że maksymalna kwota grzywny, jaką można nałożyć na dane przedsiębiorstwo, może być z góry określona. Z drugiej strony korzystanie z tego zakresu uznania jest również ograniczone normami postępowania, które Komisja sama

sobie narzuciła (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 lipca 2013 r., Schindler Holding i in./Komisja, C-501/11 P, EU:C:2013:522, pkt 58; a także z dnia 19 marca 2015 r., Dole Food i Dole Fresh Fruit Europe/Komisja, C-286/13 P, EU:C:2015:184, pkt 146).

- 60 W tym kontekście należy zaznaczyć, że pkt 13 wytycznych z 2006 r. przewiduje, iż „[w] celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży dóbr lub usług zrealizowanych przez przedsiębiorstwo, mających bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem, w danym sektorze geograficznym na terytorium EOG”. W pkt 6 wytycznych wyjaśniono, że „[p]ołączenie wartości sprzedaży mających związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi formułę odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw”.
- 61 Niemniej zgodnie z pkt 37 wytycznych z 2006 r. Komisja może odstąpić od ogólnej metodologii przewidzianej w tych wytycznych w zakresie ustalania grzywien, aby uwzględnić szczególne okoliczności danej sprawy lub osiągnąć wystarczający efekt odstraszący.
- 62 Jak wskazała zasadniczo rzecznik generalna w pkt 94 i 95 opinii, Komisja nie jest zobowiązana w danym wypadku do uwzględnienia maksymalnej wartości całej sprzedaży objętej kartelem w celu zapewnienia skutecznego i odstraszącego charakteru grzywny.
- 63 Należy jednak zauważyć, że gdy Komisja postanowi oprzeć się na pkt 37 tych wytycznych z 2006 r. i odstąpić od ogólnej przedstawionej w nich metodologii, musi ona przestrzegać obowiązku uzasadnienia, który ciąży na niej na mocy art. 296 TFUE. Komisja nie może bowiem odstąpić od tych wytycznych w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z prawem Unii.
- 64 W niniejszym przypadku z motywu 106 zaskarżonej decyzji wynika, że zastosowane grzywny zostały obliczone w oparciu o zasady ustanowione w wytycznych z 2006 r. Komisja przypomniała również w motywach 108 i 110 tej decyzji zasadę obliczania mającej znaczenie sprzedaży zawartą w pkt 13 tych wytycznych. W motywie 109 tej decyzji Komisja wskazała, że mająca znaczenie wartość sprzedaży obejmuje sprzedaż średnich i dużych samochodów ciężarowych, będących zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi.
- 65 Jednakże z motywu 112 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja zastosowała pkt 37 wytycznych z 2006 r. w celu ujednoczenia proporcji wartości sprzedaży każdego przedsiębiorstwa w celu obliczenia zmiennych i dodatkowych kwot grzywien. Komisja wyjaśniła, że postąpiła w ten sposób w ramach przysługujących jej uprawnień dyskrecyjnych, w szczególności ze „względów proporcjonalności”. Konkretnie Komisja uznała, że ze względu na wielkość wartości sprzedaży zainteresowanych przedsiębiorstw cele polegające na odstraszaniu i proporcjonalności leżące u podstaw art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 mogły zostać osiągnięte bez posłużenia się całkowitą wartością sprzedaży samochodów ciężarowych zainteresowanych przedsiębiorstw. W konsekwencji na podstawie tego pkt 37 Komisja postanowiła uwzględnić jedynie część całkowitej wartości sprzedaży do celów obliczenia grzywny.
- 66 W tych okolicznościach, jak zauważyła zasadniczo rzecznik generalna w pkt 90 i 91 opinii, okoliczność, że specjalne samochody ciężarowe zostały wyłączone z zakresu pojęcia „samochodów ciężarowych” zawartego w żądaniu informacji wystosowanym w dniu 30 czerwca 2015 r., o którym mowa w pkt 19 niniejszego wyroku, mającym na celu uzyskanie informacji na temat wielkości obrotów zainteresowanych przedsiębiorstw uzyskanych dzięki produktom bezpośrednio lub pośrednio związanym ze stwierdzonym naruszeniem, oraz że w motywie 112

decyzji Komisja postanowiła uwzględnić jedynie ułamek całkowitej wartości sprzedaży do celów obliczenia grzywny, nie pozwala na stwierdzenie, że specjalne samochody ciężarowe nie należą do produktów, których dotyczył kartel będący przedmiotem postępowania głównego.

- 67 W świetle powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż rozpatrywaną decyzję należy interpretować w ten sposób, że specjalne samochody ciężarowe, w tym śmieciarki, należą do produktów objętych stwierdzonym w tej decyzji kartelem.

W przedmiocie kosztów

- 68 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Decyzję Komisji Europejskiej z dnia 19 lipca 2016 r., notyfikowaną jako dokument nr C(2016) 4673 final, dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe) należy interpretować w ten sposób, że specjalne samochody ciężarowe, w tym śmieciarki, należą do produktów objętych stwierdzonym w tej decyzji kartelem.

Podpisy